

دستورالعمل اجرایی طرح آموزش زندگی خانواده

«خانواده‌های سالم، جامعه‌ای سالم می‌سازند.»

مقدمه:

با شتاب گرفتن تحولات اجتماعی، خانواده نیز با تغییر و تحولاتی روبرو می‌شود که از جمله می‌توان به کاهش شمار فرزندان خانواده، افزایش سال‌های تحصیلی فرزندان، افزایش سن ازدواج، افزایش تحصیلات زنان و گرایش زنان به اشتغال خارج از خانه و تغییر در نقش‌های زن و مرد اشاره کرد.

در صورت عدم پاسخ مناسب به این تغییر و تحولات، پدیده‌هایی از قبیل افزایش تعارض در خانواده، افزایش آمار طلاق و افزایش شمار فرزندان طلاق و کاهش استقبال از ازدواج را می‌توان انتظار داشت.

با استناد به شواهد قاطعی که از پژوهش‌های گوناگون به دست آمده است، خانواده مناسب‌ترین واحد هدف آموزشی در روند توسعه است.

- انتقال آموزش‌های منسجم در میان اعضای خانواده: آموزش به اعضای خانواده، دخیل ساختن همه اعضا از طریق آموزش‌های منسجم، انتقال پیام در میان نسل‌ها و جنس‌ها، هم‌گرایی و فهم مشترک اعضای خانواده را به همراه دارد.

- تداوم آموزش: با طراحی آموزش‌های منسجم در مراحل مختلف زندگی، می‌توان به تداوم آموزش در سنین و مراحل مختلف زندگی دست یافت.

- خانواده به عنوان واحد اجتماعی: جامعه از واحدهای خانوادگی تشکیل شده است. در صورت نشاط و قوت خانواده‌ها، نشاط و قوت جامعه نیز محقق می‌گردد.

در این راستا با توجه به سه اصل آموزشی:

۱ - نیاز مردم به حمایت در مواجهه با مشکلات اجتماعی

۲ - تأثیر بخشی آموزش در پیشگیری از مشکلات اجتماعی

۳ - آموزش پذیری افراد در سراسر عمر

طرح آموزش زندگی خانواده در راستای پیشگیری شکل گرفته است. این آموزش پیشگیرانه، شامل بهبود و افزایش آگاهی، اطلاعات و مهارت‌هایی است که با توجه به نقش محوری خانواده و با هدف افزایش رضایتمندی و افزایش پایداری خانواده‌ها شکل می‌گیرد.

محتوای آموزشی:

این برنامه، زمینه‌ی اصلی آموزش خانواده را در ۱۰ حوزه آموزشی تعیین کرده است:

۱ - خانواده در جامعه

درک خانواده و ارتباطات آنها با دیگر جوامع از قبیل انجمن‌های آموزشی، دولتی، مذهبی و شغلی در خانواده.

۲ - پویایی‌های درونی خانواده

فهم و درک نقاط قوت و ضعف خانواده و چگونگی ارتباط اعضای خانواده با همدیگر.

۳ - رشد و تکامل انسان در طول زندگی

فهم تغییرات تکامل افراد خانواده در جریان زندگی خانوادگی براساس دانش معنوی، جسمانی، شناختی،

اجتماعی، اخلاقی و زوایای شخصیتی

شامل: قبل از تولد، دوران شیرخوارگی، اوایل و اواسط کودکی، نوجوانی، بزرگسالی، سالمندی

۴ - ارتباط جنسی

درک جنبه‌های فیزیولوژیک، روانی و اجتماعی تکامل جنسی در طی زندگی برای تطابق با زندگی سالم

جنسی

برخی مبانی پذیرفته‌شده در این آموزش‌ها به قرار زیر است:

۱ - زندگی جنسی انسان بخشی از طبیعت اوست.

۲ - پرهیز از رابطه جنسی تا بزرگسالی و ازدواج، زیر بنای سلامت روانی، عاطفی و جسمانی است.

۳ - اصول وجدانی، اخلاقی و مذهبی افراد، در تصمیم‌گیری درباره رفتارهای جنسی و روابط فردی تعیین‌کننده است.

۵ - ارتباطات بین فردی

درک تکامل و حفظ ارتباطات بین فردی شامل: خود و دیگران، مهارت‌های ارتباطی، صمیمیت، عشق، علاقه

و دوست داشتن و ارتباط با دیگران.

۶ - اداره منابع خانواده

درک تصمیم‌گیری‌های افراد و خانواده‌ها در مورد گسترش و توزیع منابع شامل: زمان، پول، دارایی‌ها، انرژی،

دوستان، همسایه‌ها و مکان، جهت رسیدن به اهدافشان.

۷ - فرزندپروری

شیوه‌های فرزندپروری، راهنمایی و تعلیم کودکان و نوجوانان

۸ - قانون خانواده و سیاست عمومی

درک تعریف قانونی خانواده و قوانینی که بر خانواده تاثیر می‌گذارند.

۹ - اخلاقیات

درک سامانه باورهای اجتماعی و ارزش‌های مربوط به رفتار صحیح انسانی و توانایی بررسی تحلیلی پرسش‌ها و موضوعات اخلاقی

۱۰- روش‌شناسی آموزش زندگی خانواده

درک فلسفه کلی و اصول گسترده آموزش زندگی خانواده همراه با توانایی برای برنامه‌ریزی، تحقق بخشیدن و بررسی برنامه‌های آموزشی.

استراتژی‌های برنامه:

- تولید دانش پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی با تاکید بر شناسایی عوامل موثر در کارآیی خانواده
- تدوین بسته‌ی آموزشی برای آموزشگران طرح (تربیت آموزشگر)
- ایجاد فرصت‌های آموزشی برای زوج‌ها و اعضای خانواده
- ایجاد دیدگاه مشارکتی در سطح برنامه‌ریزان و مسئولان اجرایی در امر آموزش‌های زندگی خانواده

روش‌های عمده آموزشی:

- اطلاعات و آگاهی دادن
- تکمیل پرسش‌نامه و تمرین
- مهارت‌آموزی

گروه‌های هدف:

خانواده در مراحل مختلف چرخه زندگی:

- ۱- خانواده در سال‌های ابتدایی پس از ازدواج
- ۲- خانواده پس از تولد فرزند
- ۳- خانواده در دوره میانسالی
- ۴- خانواده در دوره سالمندی

بسترهای آموزش

- آموزش زندگی خانواده در مراکز آموزش سازمان بهزیستی
- آموزش زندگی خانواده در مراکز آموزش - مشاوره خصوصی
- آموزش زندگی خانواده با همیاری سازمان‌های مردم‌نهاد (NGOs)
- آموزش زندگی خانواده با همیاری آموزش و پرورش، به خصوص انجمن اولیا و مربیان
- آموزش زندگی خانواده با همیاری وزارت بهداشت در مراکز بهداشتی
- آموزش زندگی خانواده در سطح مراکز - ادارات، کارخانجات

- همکاری با صداوسیما جهت گسترش و تولید برنامه‌های متنوع آموزشی

- سایر موارد بنا به تناسب موقعیت‌ها یا فرصت‌های موجود در استان

استراتژی اصلی آموزشی، تشکیل گروه‌های آموزشی و آموزش چهره به چهره است. با این حال شواهد به دست آمده از حوزه بهداشت عمومی نشان می‌دهد که استراتژی‌های مبتنی بر وسایل ارتباط جمعی نیز می‌توانند در افزایش توجه و آگاهی اجتماع به موضوع‌های سلامت موثر باشد. بنابراین شیوه‌های آموزشی پذیرفته شده در طرح آموزش زندگی خانواده به قرار ذیل است،

۱- استفاده از روش‌های آموزش همگانی (پمفلت، CD، آموزش‌های رسانه‌ای، کتابچه‌های آموزشی و خودیار،...)

۲- برگزاری جلسات سخنرانی آموزشی توسط کارشناسان طرح و یا استفاده از اساتید مجرب آشنا با اهداف طرح.

۳- استفاده از روش‌های ابتکاری و خلاق به منظور افزایش نشاط و تقویت پیوندهای خانوادگی (همچون

فعالیت‌های اجتماعی، برگزاری مسابقات، سرگرمی‌ها، راهپیمایی‌ها، جشن‌ها، مراسم محلی و...)

۴- تاکید می‌شود که استراتژی اصلی آموزشی در حال حاضر، تشکیل گروه‌های آموزشی و آموزش چهره به چهره ی بسته‌های آموزشی تولید شده و یا مورد تایید دفتر پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی است که در حال حاضر در قالب بسته‌ی آموزش زندگی خانواده در اختیار آموزشگران قرار گرفته است.

بسته‌ی آموزش زندگی خانواده

بر مبنای آموزش چهره به چهره در گروه‌های آموزش تدوین شده است. جلسات با شرکت حداقل ۱۰ و حداکثر ۲۰ نفر، افراد متاهل (در این بسته آموزشی شرطی برای مدت زمان ازدواج در نظر گرفته نشده است) برگزار می‌گردد. مکان آموزش بایستی از آرامش کافی برای بحث و گفتگو برخوردار بوده و به دور از عوامل مخل باشد. ترتیب نشستن شرکت کنندگان به گونه‌ای باشد که امکان ارتباط چهره به چهره‌ی همه شرکت کنندگان فراهم شود (گرد یا نعلی شکل). جلسات آموزشی ۲ ساعته و هفتگی برای مخاطب اصلی پیشنهاد می‌شود. کارگاه‌های آموزشی تربیت آموزشگر (T.O.T) به صورت سه تا چهار روزه ۲۴ تا ۳۰ ساعت آموزش، برگزار می‌گردد.

سرفصل‌های آموزشی

فصل اول: اطلاعات مربوط به ازدواج و خانواده

اهداف:

- دستیابی به تعریفی از ازدواج و خانواده در گروه

- ارایه اطلاعات صحیح پژوهشی و آماری در مورد خانواده و کارکردهای آن

- تحلیل اطلاعات خانواده به شیوه سازگار با خانواده

فصل دوم: مهارت‌های ارتباطی (گفتگو)

اهداف:

- فعال کردن ذهن شرکت کنندگان به اهمیت گفتگو در زندگی خانوادگی

- آشنایی با گفتگو و ویژگی‌های یک گفتگوی موثر

- مهارت یافتن شرکت کنندگان در گفتگوی خانوادگی

فصل سوم: مهارت‌های حل تعارض

اهداف:

- ارایه مفهوم تعارض و شیوه نگرش به آن در زندگی خانوادگی

- بحث پیرامون شیوه‌های سازنده و مخرب حل تعارض

- آشنایی با مهارت حل تعارض در زندگی خانوادگی

فصل چهارم: نقش‌های جنسیتی

اهداف:

- آشنایی با ویژگی‌های زنان و مردان و نقش‌های جنسیتی در جامعه

- تقسیم قدرت و نقش‌های خانگی در خانواده

- بررسی برخی عقاید رایج در مورد مردان و زنان در خانواده

فصل پنجم: فرزندپروری

اهداف:

- آشنایی با ویژگی‌های فرزندپروری و توجه به آن به عنوان یک کار رضایت‌بخش

- بررسی تاثیر والد شدن بر روابط زوجی و خانوادگی

- بررسی برخی عقاید رایج در مورد فرزندپروری

ویژگی آموزشگران آموزش زندگی خانواده:

۱- دارا بودن حداقل مدرک تحصیلی کارشناسی در حوزه علوم رفتاری و اجتماعی

۲- سابقه‌ی کار آموزشی و کار با گروه داشته باشد.

۳- کارگاه آموزشی T.O.T، آموزش زندگی خانواده را گذرانده و گواهی کشوری یا استانی دریافت کرده

باشد.

آشنایی به فرهنگ بومی و منطقه‌ای:

خانواده تحت تاثیر عوامل فرهنگی - منطقه‌ای قرار دارد. به علاوه آموزشگر بایستی ارزش‌های گوناگون خانواده‌ها را شناسایی و به آنها احترام گذارد. آموزشگر در فرآیند آموزش این فرصت را دارد که با ابتکارات و فعالیت‌های انجام شده در گروه‌های آموزش به شکل‌گیری و تدوین دانش بومی و گسترش آن پردازد.

انعطاف‌پذیری و استفاده از شیوه‌های فعال آموزش:

لازمه آموزش در گروه، میدان دادن به مخاطبین برای ایجاد فضای بحث و گفتگو و تبادل تجربیات شرکت کنندگان در موضوعات مختلف است. در این بسته آموزشی، از پرسشنامه، تمرین، مثال و بارش فکری برای ایجاد تکامل میان مخاطبین استفاده شده است آموزشگر در صورت بهره‌مندی از تجربه آموزش می‌تواند از شیوه‌های دیگری نیز به منظور ایجاد فضای فعال و با نشاط سود جوید.

نحوه پرداخت حق الزحمه مدرسین:

حق الزحمه مربی و مربی ارشد براساس تصویب نامه شماره ۹۲۲۱۱/ت ۸۳۴۸۶۹ - مورخ ۸۵/۸/۶ هیئت محترم وزیران درخصوص اصلاح آیین نامه اجرای قسمتی از تبصره ۲ ماده ۴۳ قانون استخدام کشوری قابل پرداخت می‌باشد. شایان ذکر است که این تصویب نامه توسط معاونت حقوقی و امور مجلس وزارت کشور به استانداران محترم سراسر کشور ابلاغ گردیده است.

گزارش دهی:

کارشناس مسئول طرح آموزش زندگی خانواده در استان‌ها موظفند ۶ ماه یک بار گزارش فعالیت‌های مرتبط با این طرح را طبق برگه گزارش دهی که به پیوست است به این معاونت ارسال دارند.